

## 1. הדס: תיאור מקרה

הדס, בת 16, הרביעית מבין שישה ילדים והיחידה המשותפת לאביה ואימה שאינם נשואים. אביה חולה בסכיזופרניה ואימה מטופלת בנוגדי דכאון. גרה בדרום הארץ עם אימה, לומדת בפנימייה פוסט אשפוזית. מוכרת למערכת בריאות הנפש עקב מספר אשפוזים לאחר נסיונות אובדניים (נטילת כדורים וקפיצה ממקום גבוה). אובחנה בגיל 7 עם הפרעת קשב וריכוז ונוטלת ריטלין. אובחנה כבעלת הפרעת אישיות גבולית, הפרעת דחק פוסט טראומטית, הפרעת חרדה מוכללת. הופנתה אלי לאחר חג הפסח, בשל פגיעה מינית ממושכת בגילאי 10 עד 12 על ידי בן הזוג (לשעבר- לא אביה הביולוגי) של אמה, בבית אימה בו היא מתגוררת. הדס סיפרה שמאז האירועים היא בוכה הרבה, סובלת מחרדות, לא מסתובבת לבד, מתקשה להתרכז, דבר המשפיע רבות על התפקוד שלה בבי"ס ועל הישגיה בלימודים. לדבריה היא סובלת מפלשבקים של הפגיעות במהלך כל היום ובפרט בלילה לפני השינה. מספרת על שמיעת קולות פוקדים הקשורים לפגיעה.

**רקע.** הדס נולדה בעיר בשרון לאמה חד הורית ולאב מוזיקאי חולה בסכיזופרניה. בגיל 6 עברה אמה מאזור השרון לעיר בדרום ושם גדלה. הדס מספרת שבבית הספר היסודי חוותה קושי חברתי, החרמות והצקות ודחייה על ידי תלמידים, זאת עקב הפרעות קשב וריכוז והפרעות חרדה הגרמו לבעיות של התקשרות חברתית. לאחר אבחון וליווי מקצועי הרגישה הדס שהיא מצליחה יותר בלימודים ושיש לה חברות והישגים גם בפן החברתי מחוץ למסגרת בית הספר. בכל אותן שנים הדס הייתה מנותקת לגמרי מאביה הביולוגי. באותה התקופה הדס נכחה במספר פגישות עם פסיכולוג בבית הספר שבמהלכן הועלו רצונותיה להיפגש עם אביה הביולוגי. הדס שיתפה אותי שאמה הייתה במספר מערכות יחסים עם גברים במהלך חייה, דבר שגרם לה לאובדן דמות אבהית וחוסר יציבות במסגרת המשפחתית. אימה, באותה התקופה, התגרשה מאבי אחיותיה הקטנות שהיווה לה דמות אבהית, ובעקבות כך התגבר אצל הצורך לחפש ולשקם את הקשר האבוד שלה עם אביה הביולוגי.

אימה הכירה באותה התקופה גבר נוסף שעבר להתגורר באופן קבוע בביתם ולאחר מספר שבועות הם העתיקו את מקום מגוריהם לעיר מרוחקת יותר בדרום הארץ. הריחוק מהדודים ושאר המשפחה המורחבת והתומכת גרם אצל הדס להגברת החרדה, ולהחמרת הרגשת חוסר השייכות לסביבה. הדס סבלה מהתקפי חרדה רבים והתקשתה לתפקד. הדס ראתה באותו גבר חדש בביתה כדמות אבהית פוטנציאלית שתממש את החוסר הקיים. לדבריה אותו גבר התחיל לפתות אותה בדרכים עקיפות ובמניפולציה ריגשית, מה שמסתמן להבנתי להחלפת "שפת הרוך בשפת התשוקה", דבר שהתדרדר במהירות לפגיעה הממושכת אותה חוותה במשך שנה וחצי.

**המערכת התומכת.** עקב התערבות הרשויות במקרה, הגיל הצעיר, חוסר רצונה לשתף פעולה ומצבה הנפשי והפיזי, חלה התדרדרות נפשית והדס החלה לפגוע בעצמה על ידי בליעת כדורים וחיתוך הורידים בידיה. כמו כן, היה ניסיון אובדני שלא צלח- קפיצה ממקום גבוה. הסביבה התומכת ברובה הייתה ממקור חיצוני (הרווחה, העוסי"ם והמדריכים בפנימיית השיקום) ולא מהמשפחה הקרובה משום שהיא בעצמה הייתה פגועה עקב המקרה ועקב פגיעות אישיות שחוו בעבר.

**מערכת היחסים.** היחסים במשפחה של הדס היו מורכבים. לדבריה היא הייתה מייצרת דמויות ומקרים בכדי שתוכל לקבל תשומת לב ושחלילה לא יפרשו אותה באור שלילי עקב הפגיעה הקשה שחוותה. התנהגות זו גרמה לכך שאחיה הגדולים (מאב אחר), שמאד רצו לתמוך בה ולעזור לה, היו מבולבלים, מה שהוביל לתוצאה הפוכה בכך שאחיה התרחקו ממנה ואיבדו את אמנום בה. להדס יש שתי אחיות נוספות שקטנות ממנה (מאב אחר) ואת האינטראקציה של הדס עימן, אימה השתדלה להפחית מתוך אמונה שבכך היא תשמור עליהן מפני הפגיעה הקשה שביתה חוותה. את מערכת היחסים של הדס עם אימה אפשר

לסכם בכך שלאורך השנים היחסים חוו עלויות ומורדות. עם הצוות המקצועי והמטפל הדס משתפת פעולה בצורה טובה וברמה אינטליגנטית גבוהה ותלתית במעט, אבל עם החברה והסביבה יש קושי רב בהבנה ובהתנהגות לפי המוסכמות החברתיות. הדס מביעה את עצמה בצורה וורבלית טובה המתעצת וסוחפת את בני השיחה.

## 2. תיאור האירוע הטראומטי ואבחנה.

האירוע הטראומטי שחוותה הדס הינו פגיעה מינית ממשוכת, אשר התבטאה באירועים חוזרים של אונס במשך שנה וחצי. הדס נאנסה מספר פעמים על ידי בן זוגה של אימה שהתגורר עימן. על פי ה- ICD 11 (World Health Organization, 2018) הדס עונה על הקריטריונים של הפרעת דחק פוסט-טראומטית, והפרעת דחק פוסט טראומטית מורכבת. על פי ה- ICD 11 (WHO, 2018) הפרעת דחק פוסט-טראומטית הינה הפרעה שעלולה להתפתח בעקבות אירוע או סדרה של אירועים בעלי אופי מאיים במיוחד, כאשר אירועים אלו בדרך כלל ממושכים או חזרתיים שמהם הבריחה הינה קשה או בלתי אפשרית (לדוגמת עינויים, עבדות, רצח עם, אלימות ממושכת במשפחה, פגיעה מינית או פיזית ממושכת בילדות). בהתאם להגדרה זו, הדס חוותה פגיעה מינית ממשוכת (שנה וחצי) בילדותה. בהמשך לכך, על מנת לקבל אבחנה של הפרעת דחק פוסט טראומטית מורכבת, תחילה יש לעמוד בקריטריונים של הפרעת דחק פוסט טראומטית. הדס סובלת מהסימפטומים הבאים- 1. חוויה מחודשת של האירוע בהווה שבאה לידי ביטוי בזכרונות חודרניים, פלשבקים או סיטי לילה. החוויה המחודשת יכולה לבוא לידי ביטוי באמצעות חוש אחד או מספר חושים והיא מלווה בדרך כלל בהצפה רגשית, בייחוד פחד או אימה, ותחושות פיזיות עצמתיות. הדס סובלת מפלשבקים אשר מעוררים אצלה תחושת חרדה קשה, וביללות הפלשבקים עצמתיים אף יותר. הם באים לידי ביטוי דרך חוש הראייה, כך שהיא חשה כאילו רואה את הפגיעות שחוותה. כמו כן, היא סובלת מסיטי לילה שבהם אירועי האונס קורים שוב ושוב. היא גם שומעת קולות פוקדים של גבר שלדבריה גורמים לה לפגוע בעצמה. 2. הימנעות ממחשבות וזכרונות שקשורים לאירוע או הימנעות מפעילויות, מצבים או אנשים המזכירים את האירוע. הדס לא דיברה על האירוע עם אימה ונמנעת מכך בתוקף. על מנת להימנע ממחשבות על האירוע הדס עורכת "טקסים" כגון ספירה ובדיקה כאשר עולים זכרונות מהאירוע. 3. תחושה מתמדת של איום שמתבטאת, לדוגמה, באופן של ערנות יתר או תגובת בהלה מוגזמת בתגובה לגירויים כמו רעש בלתי צפוי. הדס חיה בתחושה מתמדת של איום, שאותו היא מרגישה בכל מקום בחייה. היא מפחדת ללכת לבד ומבקשת תמיד ליווי. עם זאת, לא תוארה על ידה תחושה של בהלה מגירויים.

הסימפטומים הללו נוכחים בחיה של הדס למעלה משנה ומפריעים באופן ניכר לתפקודה. מבחינת תפקודה החברתי, היא חשה מאוימת מול אחרים, וגם מול בני גילה ועל כן מתקשה ליצור קשרים חברתיים. מול משפחתה היא חווה קשיים גם כן. מאז תחילת הסימפטומים אחיה התרחקו ממנה וגם היא מתקשה בתקשורת מולם. החרדות שחוה גורמות לה לריחוק מכל האנשים סביבה. הדס מאובחנת עם הפרעת קשב וריכוז ובנוסף לכך סובלת מהסימפטומים שתוארו, ומכאן תפקודה בלימודים נפגע באופן משמעותי. הדס עונה על הקריטריונים להפרעת דחק פוסט-טראומטית, ובהמשך לכך עונה גם על הקריטריונים להפרעת דחק פוסט טראומטית מורכבת, אשר סימפטומיה הם: 1. בעיות בוויסות רגשי. הדס חווה בעיות משמעותיות בוויסות הרגשי. היא מתארת תחושות תמידיות של פחד, תסכול וכעס, וכאשר נקלעת למצבים רגשיים כגון ויכוח היא מגיבה בהתפרצות אלימה המופנית כלפי עצמה. מצבים יום-יומיים מעוררים אצלה תחושות קשות ורצון להתאבד, רצון שבמקרים רבים היא פעלה על פיו. כמו כן יש לה תנודות רבות במצב הרוח. 2. תפיסה עצמית